

laşımçı garanti sistemleri ve topluluk destekli tarımın yerel kalkınmadaki işlevini vurgulayarak beklentilerini katılımcılara aktarmıştır.

Moderatörlüğünü yaptığım dördüncü ve son oturumda ise gıda toplulukları temsilcileri ve konferans konuşmacıları, katılımcılarla birlikte İzmir için neler yapılabileceğini tartışmıştır. Katılımcıların çoğunun beklentisi, permakültür ve ilgili alanlarda sürekli bilgi akışının sağlanması, bir araya gelme fırsatlarının yaratılması, ağ oluşturulması ve eğitim, tarım-gıda ve diğer alanlarda iyi örneklerin uygulamaya geçerek İzmir'de öncü rol oynaması olarak özetlenebilir.

İzmir Sanat'ta ana konferans programının yanı sıra İzmir'in kuzey, batı ve kuzey-doğu akslarında oluşturulmuş üç gıda topluluğu da kendilerini tanıtan afiş, bilgi notu ve ürünleri ile yer almıştır. İstanbul, Ankara ve çevre illerden de gelenler olmakla birlikte konferansın katılımcıları çoğunlukla İzmir'de yerleşik, çevreye, yaşadığı yöreye ve tükettiği gıdaya duyarlılık ortak paydasında bulunan geniş bir yelpazeden oluşmaktadır. Katılımcı sayı ve ilgisi, konferans bitimine dek azalmadan gün boyu devam etmiştir. Ulusal Permakültür Konferansı'na katılımın ve ilginin yüksek olması ve bir günlük konferans süresinin soru-cevap, görüş ve tartışmalara yetmemesi, İzmir'de benzer toplantıların ve eğitim programlarının sıklıkla düzenlenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

İzmir'de üç gıda topluluğu ve bazı küçük grupların desteklediği "üretici" ve "tüketici" yerine "türetici"yi bir araya getiren örnekler bulunmaktadır. Bu topluluklara katılma isteği yüksek olmakla birlikte toplulukların yürütülmesinde gerek yasal düzenlemeler gerekse dağıtım, altyapı ve benzeri sorunlarla karşılaşmaktadır. Yakın çevrenin önemli tarım potansiyeli ve tüketicilerin doğrudan üreticiye erişim talepleri düşünüldüğünde yerel yönetimlerin gıda topluluklarını ve benzer grupları destekleyerek İzmir'de bölgesel düzeyde başarılı örnekler oluşturması mümkündür.

Doğayla bütünlük eğitim konusunda İzmir'de başarılı olup çarpan etkisi ile hızla yayılabilecek örnekleri çoğaltmamız gerekiyor. Gıda topluluklarının da paydaşı olan çiftlikler veya organik işletmeler neden öncü olup eğitim çiftliği modelinin bir parçası olmasın? Doğayla bütünlük çocuk ve yetişkin bireyler, bütüncül bakış açısı, olayları gözleme ve hayal gücü ile bunların arasındaki bağlantıları kurarak yorumlama gibi yaşamı sürdürebilecek yetileri ve

süreçleri daha hızla ve kolayca kazanabilmekte ve geliştirebilmektedir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi ve İzmir Akdeniz Akademisi, ilgili paydaşlarla birlikte gerek benzer toplantılar düzenleyerek gerekse talep edilen alanlarda projeler geliştirerek İzmir'de yaşamın sürdürülebilir tasarımı için öncü bir rol üstlenebilir.

Uygun Aksoy, Ekolojik Tarım Organizasyonu

Buğdayın Akdeniz'deki Yolculuğu

DOI 10.32325/iaad.2018.38

İzmir Akdeniz Akademisi 2015'te zeytinle başlayıp 2016'da üzümle sürdürdüğü yolculuğa 2017'de buğdayla devam etti. Buğdayın Akdeniz'deki Yolculuğu ana başlığı altında, moderatörlüğünü Prof. Dr. Alp Yücel Kaya'nın gerçekleştirdiği beş konferans gerçekleştirildi. Yrd. Doç. Dr. Ahmet Uğur ve Dr. Fatih Hakan Kaya'nın katıldığı "Avcı-Toplayıcı Topluluklardan Antik Çağ Uygarlıklarına Buğday" konferansı ile başlayan dizi, Yrd. Doç. Dr. Seven Ağır ile Yrd. Doç. Dr. Antonis Hadjikyriacou'nun katıldığı "XVI.-XVIII. Yüzyıllarda Akdeniz'deki Buğday Üretimi, Ticareti ve Politikaları" ve Prof. Dr. Suraiya Faroqi'nin katıldığı "XVI.-XVIII. Yüzyıllarda İzmir ve Çevresinde Tahıl Üretimi ve Tüketimi" konferansları ile sürdü.

Son iki konferans ise daha çok günümüzdeki sorunlara yönelerek buğday ve buğday ürünlerinin sağlık ve üretim açısından dönüşümünü içeren konulara odaklandı. Prof. Dr. Tayfun Özkaya, yerel üretici Ersin Aylin Bostan ve Mesut Yüce Yıldız'ın konuşmacı olduğu dördüncü konferans "Buğdayın Ekolojisi: Yerel Tohumlar, Ekşi Mayalı Ekmekler" adını taşıyordu. Bu konu ile bağlantılı olarak, Hububat-Sen Genel Başkanı Abdullah Aysu, Kaz Dağları Ekolojik Yaşam ve Tohum Derneği'nden Mustafa Alper Ülgen ve Yaşam Dostu Ürünler Merkezi'nden Necdet Bayhan'ın katılımıyla düzenlenen "Buğdayın Başına Gelenler" konferansı ile Buğdayın Akdeniz'deki Yolculuğu dizisi tamamlanmış oldu.

Beşinci konferans, buğdayın tarihsel gelişimi, insan ile olan ilişkisi ve 13 bin yıllık bir tarihsel sürecin anlaşılmasına katkı sağladığı gibi, özellikle 20. yüzyılın ortasında buğdayda yaşanan dönüşümün nasıl farklılaştığını ortaya koymaya çalıştı.

Göbekli Tepe'de yapılan kazı çalışmalarının, insanın daha avcı-toplayıcı iken buğday ile ilişkilendirilmiş ve yerleşik hayatın

ilk adımlarını atmış olduğunu ortaya koyduğu belirtilmiştir. İlk yetiştirme alanları Verimli Hilal'de gözlenmiştir. İnsanlar buğday ile depolanabilir ilk artık ürünü elde etmiştir. Buğday üretimine bağlı olarak nehir kenarlarına ya da daha genel ifade ile buğday yetiştirmeye uygun alanlara yerleşilmiştir. Buğday temel besin maddelerinden biri haline gelirken insan buğdayı gittiği her yere taşımış; bu da buğdayın evrimsel değişimine ve farklı ekolojilere uyum sağlayan gelişimine yol açmıştır. Milattan dört milyon yıl önce bilinen ilk yapı değişimini yaşayan buğday, 14 kromozumlu halini almış; insan ile kurduğu ilişki ile kromozom yapısı tekrar değişime uğrayarak M.Ö. 8000'de Gaziantep'te 28 kromozumlu bir yapıya kavuşmuş ve son olarak M.Ö. 6500'de Güneydoğu Ermenistan'da 42 kromozumlu yapıya ulaşarak son halini almıştır. Kromozom yapılarına göre üçe ayrılan buğdaylar genetik olarak milyonlarca farklı tür, çeşit, ekolojik ve morfolojik tipolojiye ayrılmıştır.

Endüstri Devrimi ile beraber tarım ürünlerini daha verimli hale getirmek için yapılan çalışmalar buğdayı da etkilemiştir. Islaha yönelik buğday sınıflandırma çalışmaları 20. yüzyılın başlarında hızla artmış ve ilk araştırmalar Türkiye'de gerçekleştirilmiştir. Yapılan sınıflandırmalar buğday islahının daha etkin bir şekilde gerçekleşmesinin önünü açmış olsa da asıl olarak 1950'lere kadar gerçek bir potansiyel oluşturmayı başaramamıştır. Ancak hemen sonrasında Yeşil Devrim'in yaratıcısı olarak da tanınan Dr. Norman Borlaug tarafından yüksek verim kapasitesine sahip buğdaylar üretilmiştir. Buğdaydaki bu değişim tarımsal diğer süreçleri de etkilemiştir. Mekanizasyon, kimyasal girdi kullanımı artmış ve gıda maddeleri üretiminde ciddi değişimler yaşanmıştır.

Bu değişim buğdayda verim artışını getirirse de bunun bedelleri geçen yıllarda daha iyi anlaşılmıştır. Islah çalışmaları içinde bulunduğu üretim biçimine eklenmiştir. Buğdayın monokültür yönemiyle, yani bir bölgede tek bitki türü olarak çok yaygın biçimde uzun yıllar boyunca yetiştirilmesinin önu açılmış; üretilen buğday sağlıksızlaşmış ve besin içeriği açısından değersizleşmiştir. Islah çalışmaları ile değişen buğday ekmek üretiminin hızlı ve ekmeğin kolay ulaşılabilir olmasını sağlamışsa da yapılan islah çalışmaları ağırlıklı olarak buğdayın yapısında bulunan gluten proteinine odaklanmış ve

bu durum insan sağlığı açısından olumsuz sonuçlar doğurmuştur.

Son yıllarda sağlıklı beslenme üstüne artan kaygılar tüm tarım ürünleri gibi buğdayı da etkilemiştir. Sağlıklı gıdaya ulaşma isteği, tarımsal üretimde değişimlere yol açmış ve endüstriyel buğdaydan üretilen beyaz ekmek, gluten içeriği ve besleyiciliğinin az olmasından dolayı bu değişimin temel odaklarından biri olmuştur. Endüstriyel buğday ve ekmeğe alternatif olarak, ıslah edilmemiş yerel buğdaylara yönelen üreticiler ve bu buğdaylardan yapılan ürünleri kullanan tüketiciler oluşmuştur. Bu üreticiler ve tüketiciler bir araya gelerek dernekler kurmuş ve gruplar oluşturmuştur.

"Buğdayın Ekolojisi: Yerel Tohumlar, Ekşi Mayalı Ekmekler" konferansında Kars, Balıkesir ve Çanakkale illerinde yerel buğday üreten dernekler ve gruplar ele alınmıştır. Bu dernekler buldukları bölgeye özgü yerel buğday çeşitlerini ve ürünlerini üretmekte ve bunu hiçbir aracı olmadan, dernek ya da grup üzerinden tüketici topluluklarına ve pazarlara ulaştırmaktadır. Buldukları bölgelerde, yok olmak üzere olan buğdayların tekrar yetişmesini sağlayarak alternatif bir üretim geliştirmiş; buna bağlı olarak alternatif bir tüketim alanı oluşmuştur. Ayrıca yerel buğdayların ekolojik bir zenginlik olarak tekrar kazanılması sağlanmıştır.

Tarımsal üretim ve tüketimdeki bu alternatif arayış, egemen gıda anlayışının tersine çevrilmesi için belli gereklilikler ortaya çıkarmıştır. Yeni bir anlayışın yerleşmesi sosyo-teknolojik yapının temel noktalarının değişmesi ile mümkündür. Bu noktaları yerel buğday üretimi üzerinden incelemek, üretimde oluşan dönüşümün sosyal, kültürel ve teknolojik boyutunu daha anlaşılır kılacaktır. Küçük üretici ile yapılan yerel buğday üretimi bile endüstriyel tarımın yarattığı koşullara direnç gösterebilmektedir. Küçük üretici piyasa ve egemen anlayışın dışına çıkarak kendi bağımsız alanını oluşturabilmektedir. Üretici, tohum şirketinden tohum almamakta, kimyasal ilaç ve gübre kullanmadığı için ilaç şirketlerinin kapısını çalmamaktadır. Bu, üreticinin egemen ekonomik ilişkilere alternatif geliştirmesini sağlarken, aynı zamanda tarımsal üretim ile tekrar bağ kurmasını mümkün kılan değerleri de oluşturmaktadır. Üretim üretici için sadece ekonomik değil, ekolojik bir anlam kazanmaya da başlamaktadır. Bu

fikrin gelişerek yayılması mevcut üretim sürecinin de değişmesine yol açmaktadır.

Kars'taki Boğatepe Çevre ve Yaşam Derneği, yukarıda aktarmaya çalıştığım anlayış açısından en iyi örnektir. 15 yıl öncesinde neredeyse kaybolmakta olan Kavılca buğdayı İlhan Koçulu önderliğinde bölgede tekrar üretilmeye başlamıştır. Kavılca buğdayı ekimi başlamadan önce buğday üreticileri endüstriyel buğday ekmekte, ekilen buğdayları fabrikalara ya da araya giren komisyoncuya devretmekteydi. Ancak Kavılca buğdayı ile beraber üretim biçimi değişmeye başladığı gibi, üretim ilişkileri de değişim göstermiş, hatta bir süre sonra Kavılca buğdayına dayalı üretim egemen hale gelmiştir. Yani Kavılca üretimi, bölgede var olan tüm üreticilere yansımış, araçları büyük ölçüde ortadan kaldırmış, yerel pazarlar oluşmasını sağlamış, buğdayın ilişkili olduğu teknolojik süreci değiştirmiştir. Bölgede makinesini Kavılca buğdayına göre seçen değirmenler egemen olmaya başlamıştır. Bu, bölgede kalan endüstriyel üreticileri dahi Kavılca buğdayına iten etkenlerden biridir.

Buğdayın Akdeniz'deki Yolculuğu, buğdayın insan ile olan tarihsel ilişkisinin, endüstriyelleşme sonrası egemen gıda anlayışı içinde buğdayın yerinin ve yakın zamanda gerçekleşen alternatif üretim ve tüketim arayışlarının kapsamlı bir şekilde değerlendirildiği bir konferans serisi olmuştur.

Mesut Yüce Yıldız, Ege Üniversitesi, Tarım Ekonomisi Bölümü

kültürLab

DOI 10.32325/iaad.2018.39

Sanayi devrimine kadar öğrenmeden sadece sınıf ve belirli ortamlar bağlamında bahsedilmekteydi. Geçen yüzyılın başlarında farklı alanlarda, sınıf dışı öğrenme ortamlarında eğitim, müze eğitimi gibi başlıklar eğitim açısından bir hayaldi. Eğitim alanı literatüründe “dış mekânlarda da eğitim olması gerekir” benzeri tümceler geçiyordu. Bugün bu beklentinin örneklerini uygular ve tartışır hale gelen bir dünyada yaşıyoruz. Hatta “normal” öğrenme ortamlarının önüne geçen öğrenme alanları görmeye başlamaktayız. Türkiye için hâlâ kısıtlı sayıda çalışma olsa da artık bu yeni eğitim anlayışı hem üniversitelerde hem örgün eğitim kurumlarında hem de bazı özel kurum ve kuruluşlarda kendine yer bulmuş durumdadır.

Sınıf dışı eğitimin yaygınlaştırılma-

sı için Türkiye’de çeşitli sempozyumlar, seminerler, kurslar düzenleniyor. İzmir Akdeniz Akademisi’nde yapılan çalışmaların İzmir yereli için bir köşe taşı olduğu aşikârdır. 6 Nisan 2018’de düzenlenen “Öğrenme Ortamı Olarak Kültür Kurumları” başlıklı konferans, kültür alanında faaliyet gösteren kurum ve kuruluşları kültür odaklı nitelikli öğrenim çerçevesinde bir araya getirmeyi amaçlayan kurumlar arası bir işbirliği ağı olan kültürLab oluşumunun halka açık ilk çalışması olarak görülebilir. Bu konferansta İzmir, İstanbul ve Ankara’dan konu üzerine çalışan uygulayıcı ve akademisyenler sunuşlar yapmış, uygulama örneklerini aktarmış, Türkiye ve dünyadan çeşitli bakış açıları üzerinde tartışmıştır. Halka açık olan konferansa ilginin azımsanamayacak ölçüde olduğu söylenebilir.

kültürLab bu konferanstan önce çeşitli çalışmalar yapmıştı. Bu çalışmaları anmak, konferansın hazırlanışı ve önemi hakkında açıklayıcı olacaktır. kültürLab, İzmir Akdeniz Akademisi koordinasyonunda, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sanat Dairesi Başkanlığı’na bağlı birimler, Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın İzmir’deki ilgili birimleri, Konak Belediyesi Oyuncak Müzesi, İzmir’deki özel kurum, kuruluş ve STÖ’lerin katılımıyla oluşturulan pilot nitelikte bir ağ yapılanmasıdır. kültürLab’ın oluşumunda hem belediyenin hem de yerel kültür-sanat yapılanmalarının yer alması önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Bu potansiyel gücün ortaya çıkarılması için her ay düzenli toplantılar yapan kültürLab üyeleri sanat ve kültürün halkla nasıl buluşacağıyla ilgili çalışmalar yapmaktadır. Bu fikir yürütmelerin sonucunda öncelikli olarak kültürLab içi bir müze eğitimi çalışmasının yapılmasına, sonrasında da müze ve farklı mekânlarda sanat eğitiminin nasıl olabileceğine ilişkin bilgilerin alan uzmanları tarafından halka açık konferanslarla aktarılmasına karar verilmiştir. İlk basamak olan müze eğitimi çalışması, kültürLab üyelerinden 30 temsilcinin katılımıyla Konak’taki İzmir Resim Heykel Müzesi ve Galerisi’nde gerçekleştirilmiştir. Burada kültürLab paydaşlarının kuramsal ve uygulama bilgisi artırılmaya çalışılmıştır. Çalışma, eğitimbilim insanı Uğur Değirmencioğlu ve Öğretim Görevlisi Erdem Erem tarafından kuramsal ve uygulama olarak iki bölümde düzenlenmiştir. Önce katılımcılara kuramsal olarak müze eğitiminin tarihçesi anlatılmış, sonrasında da uygulamalı bir müze eğitimi çalışması yapılarak kuramsal bilgi pekiştirilmiştir. İkinci basamak olarak belirlenen halka açık konferans ise iki ayrı oturumdan